

การศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ

The Study of Local Culture of Samut Prakan Province

พัฒนภัสสร ทรัพย์ประเสริฐ (panpassorn Sapprasert)*

ณัฐกาญจนา อธิราชกุล (nattakarn teerabavornrakul)**

ปรียามาลัย สุขมาก (preeyamaly bhunmark)***

บทคัดย่อ

การวิจัยการศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.) เพื่อศึกษาข้อมูลวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ 2.) เพื่อศึกษาระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น และระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของประชาชน ในจังหวัดสมุทรปราการ 3.) เพื่อวิเคราะห์แนวทางสำหรับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ในจังหวัดสมุทรปราการ โดยขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาคุณค่าวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ปรากฏในจังหวัดสมุทรปราการ ในพื้นที่ 5 อำเภอ จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อเก็บรวบรวมตามวัตถุประสงค์ ซึ่งสรุปผลในการศึกษาในประเด็นคุณค่าวัฒนธรรม 4 มิติ ของวิลเลียม ดี ไลป์ เพื่อหาค่าคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ ในประเด็นคุณค่าที่แสดงนัยของอดีต (Associative value) คุณค่าทางวิชาการ (Informational value) คุณค่าความงามหรือสุนทรีย์ (Aesthetic value) คุณค่าทางเศรษฐศาสตร์ (Economic value) ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่าง 5 อำเภอ ในจังหวัดสมุทรปราการให้คุณค่าวัฒนธรรมท้องถิ่น 44 วัฒนธรรม ที่แสดงคุณค่านัยของอดีตในระดับมากที่สุด โดยมีความคิดเห็นต่อประเด็นคุณค่าในมิตินี้ หมายความว่าถึงคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ เป็นทรัพยากรวัฒนธรรมทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ที่แสดงถึงความทรงจำทั้งในอดีตและปัจจุบันที่ปรากฏออกมาในรูปแบบของเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น ซึ่งเป็นสิ่งที่ยากจะเลือนหายตามกาลเวลา เช่น ประเพณีวัฒนธรรมของกลุ่มชาวไทยเชื้อสายมอญ ซึ่งคุณค่าทางวัฒนธรรมนี้เป็นสิ่งที่ทำให้ชุมชนท้องถิ่นได้ตระหนักและหวงแหนวัฒนธรรมของตน โดยผ่านรูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วมที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญในการอนุรักษ์จัดการทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างยั่งยืน เพื่อนำทรัพยากรทางวัฒนธรรมของชุมชนที่มีอยู่ไปใช้เป็นแนวทางให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพในเชิงเศรษฐกิจต่อไป

คำสำคัญ : วัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ มอญ

* อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาออกแบบทัศนศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
Lecturer of Bachelor of Fine and Applied Arts Program in Visual Arts Design of Humanities and Social Sciences, Dhonburi Rajabhat University. , panpassorn14@gmail.com, 0982896419

** อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาออกแบบนิเทศศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
Lecturer of Bachelor of Fine Arts Program in Visual Communication Design of Humanities and Social Sciences, Dhonburi Rajabhat University. , nattakarn_tee@yahoo.com, 0815513482

*** อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์และการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
Lecturer of Bachelor of Education Program in Dance and Drama of Humanities and Social Sciences, Dhonburi Rajabhat University. , preeyamaly@gmail.com, 089454071

Abstract

The study of “Local Culture in Samut Prakan Province” aimed to; 1) study local culture in Samut Prakan province, 2) study the appreciation level of local culture and level of people’s participation in conserving local culture in Samut Prakan province, and 3) analyze the guidelines for conserving local culture in Samut Prakan province. The scopes of this study were to study the values of local culture in 5 districts in Samut Prakan province and to collect data according to the study’s purposes. The content analysis was conducted to analyze the results of the study according to William D. Lipe’s 4-dimensional culture values to identify the values of Samut Prakan’s local culture in associative value, informational value, aesthetic value, and economic value. It was found that from the samplings of five districts in Samut Prakan province, there were 44 local culture values in which associative value or value of the past was at the highest level. Opinions on this associative value referred to symbolic values. These were cultural resources that were both concrete and abstract. They represented past and present memories appearing through local identities that were difficult to fade in time such as the culture and tradition of the Mon descendants. This cultural value is what makes local communities realize and cherish their culture which can be seen through a participatory process showing the relationship between community and local. This is significant factor in conserving local cultural resources sustainably and also in utilizing the existing cultural resources of the community as a guideline for economic efficiency and effectiveness.

Keywords: Local culture, Samut Prakan province, Mon

บทนำ

จากสภาวะความเจริญทางด้านเทคโนโลยีในยุคโลกาภิวัตน์ทำให้การพัฒนาหลายด้านเป็นการพัฒนาแบบก้าวกระโดดส่งผลกระทบต่อสภาพของสังคมหลายด้านโดยเฉพาะวิถีชีวิตดั้งเดิม ที่ต้องปรับเปลี่ยนไปตามความเจริญของวัตถุ การศึกษาประวัติศาสตร์จังหวัดสมุทรปราการ ประกอบด้วย 5 อำเภอ อำเภอเมือง อำเภอพระประแดง อำเภอบางพลี อำเภอบางบ่อ อำเภอพระสมุทรเจดีย์ ซึ่งมีประชากรหลายหลากชาติพันธุ์ เริ่มตั้งแต่ ชาวไทย กลุ่มชาวมอญดั้งเดิม ชาวจีน และชาวไทย ภาคอีสาน ภาคใต้ และชาวต่างชาติที่ค้าแรงงานในปัจจุบัน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการปฏิบัติกิจกรรมที่สืบทอดวัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิม ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมของชาวมอญ ซึ่งมอญเป็นกลุ่มเชื้อชาติที่มีวัฒนธรรมเด่นด้านพิธีกรรมเกี่ยวกับพุทธศาสนา และพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น ศิลปะพื้นบ้าน ภาษา วรรณกรรม การแต่งกาย อาหาร อาชีพ ขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อ (สิทธิโชค วิบูลย์และคณะ, 2554) ซึ่งยังคงถือปฏิบัติสืบทอดเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน นับได้ว่าเป็นวัฒนธรรมตามท้องถิ่น ที่มีคุณค่า เป็นเอกลักษณ์เด่นของจังหวัดสมุทรปราการ ในส่วนของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ยังคงมีอยู่และมีการปฏิบัติยังไม่เป็นที่รู้จักหรือกำลังจะสูญหายไป ดังเช่น อัตลักษณ์การเล่นพื้นบ้านที่ถือว่าเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นคือการเล่นกังหันเมลิ็ดมะม่วงที่สูญหายไปแล้วจากชุมชน แต่มีการรื้อฟื้นกลับมาให้คงอยู่ในชุมชนและมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปโดยนำมาอยู่ในรูปแบบของการจัดกิจกรรมต่างๆ (นิรมล ชมหวาน, 2557) จึงควรจะได้รับการศึกษา การวิจัย เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นประวัติศาสตร์ ที่มีคุณค่าทางด้านวิชาการ และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการท่องเที่ยว โดยการวิจัยวัฒนธรรมท้องถิ่น ของจังหวัดสมุทรปราการเป็นการศึกษาค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องเนื่องกันมาแต่ครั้งโบราณกาลตลอดจนความสำคัญของสิ่งต่างๆ ที่เป็นเครื่องแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองของชาติในอดีตกาลทั้งทางอารยธรรม ศิลปกรรม และสถาปัตยกรรม ซึ่งเป็นเหตุผลหนึ่งที่ต้องทำการอนุรักษ์ไปพร้อมกับการพัฒนา เพื่อให้คนในรุ่นต่อไปได้ภูมิใจในความรุ่งเรืองแต่โบราณกาล และสืบทอดความเป็นชาติต่อไป

งานวิจัยเรื่องการศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการเป็นงานวิจัยที่ค้นหาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการรักษาวัฒนธรรมของชุมชน 5 อำเภอ อำเภอเมือง อำเภอพระประแดง อำเภอบางพลี อำเภอบางบ่อ อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ ศึกษาประวัติความเป็นมา บริบทชุมชน วิถีชีวิต และมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวมอญ ชาวจีน จังหวัดสมุทรปราการ งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยอาศัยข้อมูลเชิงเอกสาร รวมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกจากประชาชนชาวบ้านในชุมชนรวมถึงผู้นำท้องถิ่นทั้ง 5 อำเภอ ของจังหวัดสมุทรปราการ

ผลจากการศึกษาในระยะแรกพบว่า แนวทางการพัฒนาการดำรงรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน 5 อำเภอ และที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวมอญ ชาวจีน จังหวัดสมุทรปราการนั้นจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชนเอง โดยการลดการพึ่งพาจากภายนอก ส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้มากที่สุดโดยอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดั้งเดิม ที่ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษจนกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน โดยการรวบรวมเรื่องราวประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชน ประเพณี ความเชื่อและวัฒนธรรมของชุมชน 5 อำเภอ ของจังหวัดสมุทรปราการครั้งนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการ

ท่องเที่ยว และจะเป็นฐานรองรับการท่องเที่ยวของชาวต่างชาติในประชาคมอาเซียนและนานาชาติในระยะยาวที่ก้าวสู่ประเทศไทย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาข้อมูลวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น และระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของประชาชน ในจังหวัดสมุทรปราการ
3. เพื่อวิเคราะห์แนวทางสำหรับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ในจังหวัดสมุทรปราการ

การดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ ครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นและประเพณีดั้งเดิมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ของจังหวัดสมุทรปราการ โดยครอบคลุมวัฒนธรรมในอดีตหรือมรดกทางวัฒนธรรม และวัฒนธรรมร่วมสมัยหรือวัฒนธรรมปัจจุบันซึ่งขอบเขตการศึกษา มีดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ด้านประชากรได้แก่ประชาชนในชุมชน 5 อำเภอ อำเภอเมือง อำเภอพระประแดง อำเภอบางพลี อำเภอบางบ่อ อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ
2. กลุ่มตัวอย่าง ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น 5อำเภอ ผู้วิจัยทำการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Keyinformant) โดยใช้วิธีการเจาะจง (purposive sampling) และใช้เครื่องมือในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (unstructured questionnaire) เป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด กลุ่มตัวอย่างคือผู้นำท้องถิ่น นักปราชญ์ในชุมชนท้องถิ่นใน 5 อำเภอ อำเภอละ 1 คน รวม 5 คน และใช้เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยชาวบ้านหรือประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่สำรวจ โดยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ อำเภอละ 100 คน รวม 500 คน

เครื่องมือการวิจัย

- เครื่องมือในการวิจัยเรื่องการศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ ครั้งนี้ ประกอบไปด้วย
1. การสังเกต การจดบันทึกและการบันทึกภาพ
 2. แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (unstructured questionnaire) เป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด
 3. แบบสอบถามความคิดเห็น (Questionnaire) โดยมีคำถามเป็นเครื่องมือหลักที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเป็นการประเมินการให้คุณค่าวัฒนธรรมท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการ กำหนดคุณค่า 4 มิติ (William D.Lipe, 1984, p.2-10) คือคุณค่าที่แสดงนัยของอดีต (Associative value) คุณค่าทางวิชาการ (Informational value) คุณค่าความงามหรือสุนทรีย์ (Aesthetic value) คุณค่าทางเศรษฐศาสตร์ (Economic value)

ซึ่งให้เลือกระดับความคิดเห็นที่ตรงกับความรู้สึกตัวเอง แล้ววิเคราะห์ผลแบบ (Weight Sum Analysis) มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

5	หมายถึงมี	เห็นด้วยมากที่สุด
4	หมายถึงมี	เห็นด้วยมาก
3	หมายถึงมี	เห็นด้วยปานกลาง
2	หมายถึงมี	เห็นด้วยน้อย
1	หมายถึงมี	เห็นด้วยน้อยที่สุด

4. การวิเคราะห์ผลแบบสอบถามจะใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) แสดงข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวัดความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบสอบถามความคิดเห็น โดยมีการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านเพื่อความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหา ประเด็นระดับการเห็นคุณค่า 4 มิติ และบทบาทของประชาชนต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ โดยคะแนนที่ได้นำไปคำนวณหาค่าความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับข้อคำถามที่เรียกว่าการหาค่า IOC (Index of Item Objective Congruence) ซึ่งพิจารณาความสอดคล้องเป็นการพิจารณาแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามรายชื่อจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญโดยใช้เนื้อหาแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามที่ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินได้ค่า IOC 0.88 โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนเพื่อหาค่า IOC ของผู้เชี่ยวชาญมี 3 ระดับ ดังนี้

- +1 หมายถึง สำคัญแบบทดสอบวัดตรงตามวัตถุประสงค์หรือตรงตามเนื้อหา
- 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าแบบทดสอบวัดตรงตามวัตถุประสงค์หรือตรงตามเนื้อหา
- 1 หมายถึง ไม่สำคัญแบบทดสอบไม่ได้วัดตรงตามวัตถุประสงค์หรือตรงตามเนื้อหา

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ไปทำการทดสอบ (Try Out) จำนวน 50 ชุด กับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับประชากรที่ต้องการศึกษา จากนั้นจึงได้นำแบบสอบถามที่รวบรวมมาทดสอบความเชื่อมั่น โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows ตามเกณฑ์ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540 : 125-126) ผลการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Coefficient Alpha) มีค่าเท่ากับ 0.88

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ศึกษา ค้นคว้า รวบรวมเอกสาร และการลงพื้นที่ 5 อำเภอ จังหวัดสมุทรปราการ โดยการลงพื้นที่ในช่วงเวลาที่มีการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นในประเด็นที่ทำการศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลทางกายภาพ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5 อำเภอ จังหวัดสมุทรปราการ และแหล่งวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 5 อำเภอ จังหวัดสมุทรปราการ โดยวิธีการเก็บข้อมูลวัฒนธรรมท้องถิ่น ดังนี้

1. ศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการจากเอกสารปฐมภูมิ และทุติยภูมิ ได้แก่ การศึกษาด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น จากข้อมูลที่มีการบันทึกในเอกสาร

2. ลงพื้นที่ 5 อำเภอ ในจังหวัดสมุทรปราการเพื่อเก็บข้อมูลด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น ในลักษณะวัฒนธรรมที่จับต้องได้ และวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ การสัมภาษณ์ การสังเกต บันทึกภาพ และแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยมีขั้นตอนดังนี้

1. การศึกษาการเห็นคุณค่าและการมีส่วนร่วมในอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของประชาชน ในจังหวัดสมุทรปราการ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นตัวแทนจากประชากรในอำเภอ 5 อำเภอที่ปรากฏวัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอละ 100 คน รวมจำนวน 500 คน ซึ่งเครื่องมือที่ใช้วิจัยเป็นแบบสอบถามเรื่องความคิดเห็น เรื่องคุณค่าทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ประกอบด้วยข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล การเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลโดยเดินทางไปยังพื้นที่ที่ปรากฏวัฒนธรรมท้องถิ่น 5 อำเภอ ของจังหวัดสมุทรปราการ ได้แก่อำเภอเมือง อำเภอพระประแดง อำเภอบางพลี อำเภอบางบ่อ อำเภอพระสมุทรเจดีย์ พร้อมทั้งสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-Structured interview) ถึงลักษณะของวัฒนธรรมท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมของประชาชนที่อยู่ใกล้เคียงแหล่งวัฒนธรรม โดยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมการประมวลผลสำเร็จรูปข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างใช้สถิติพื้นฐานค่าร้อยละ ข้อมูลการเห็นคุณค่าและการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และผลการวิเคราะห์จำแนกกลุ่ม (Discriminant Analysis)

2. การศึกษาคุณค่าทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการเพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยกลุ่มประชากรที่ศึกษาได้แก่นักปราชญ์ในชุมชนท้องถิ่น อำเภอละ 1 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างกำหนดแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้วิจัยเป็นแนวคำถามเพื่อทำการสัมภาษณ์ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

3. ทำการสังเคราะห์การศึกษาคุณค่าทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการเพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ โดยจำแนกประเภทข้อมูลที่รวบรวมได้จากการศึกษาโดยใช้การพรรณนา และตารางเพื่อสร้างข้อสรุปในงานวิจัย และนำข้อสรุปมาเรียบเรียงเป็นแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ในจังหวัดสมุทรปราการ

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการในชุมชน 5 อำเภอ ประกอบด้วย

1.1 วัฒนธรรมท้องถิ่น วิถีความเป็นอยู่

1.2 ศาสนสถานวัดที่มีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ วัดที่มีความสำคัญต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีบทบาท

ต่อชุมชน

วัฒนธรรมท้องถิ่น 44 วัฒนธรรม ปรางค์ดั่งนี้ อำเภอเมืองสมุทรปราการปรากฏวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น 1 ประเพณี ได้แก่งานแห่เจ้าพ่อท้าวอำเภอสำโรง อำเภอพระประแดง ปรากฏวัฒนธรรมท้องถิ่นจำนวน 29 ประเพณี ส่วนใหญ่จะเป็นวัฒนธรรมประเพณีของชาวไทยเชื้อสายมอญ และเป็นวัฒนธรรมที่ปรากฏในศาสนสถานอันประกอบด้วย วัด อาคารพระอุโบสถ และพระวิหาร หรือพระเจดีย์สร้างขึ้นใหม่ในสมัยปัจจุบัน หรือสร้างพระเจดีย์ซึ่งมีความสำคัญเฉพาะชุมชน มีการปฏิบัติศาสนกิจในวันสำคัญทางศาสนาของชาวบ้านในท้องถิ่นโดยวัฒนธรรมท้องถิ่นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนาของแต่ละวัด จัดให้มีตามเทศกาลที่สำคัญ เช่น เทศกาล งานบุญเข้าพรรษา ออกพรรษา เทศกาลทอดกฐิน ประเพณีลอยกระทง จัดตามวัดที่อยู่ริมแม่น้ำ เป็นเทศกาลประจำปี วัฒนธรรมท้องถิ่นประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เด่นของจังหวัดสมุทรปราการ ประเพณีนมัสการองค์พระสมุทรเจดีย์ และประเพณีรับบัว ประเพณีสงกรานต์ปากกลัดหรือสงกรานต์พระประแดง วัฒนธรรมท้องถิ่นของอำเภอพระสมุทรเจดีย์ปรากฏ 4 เทศกาล ประเพณีนมัสการองค์พระสมุทรเจดีย์ หรืองานบุญประเพณี งานแห่หลวงพ่โต ประเพณีลอยกระทง และตลาดโบราณบ้านสาขลา วัฒนธรรมประเพณีอำเภอบางพลี ปรากฏ 3 ประเพณี ได้แก่ประเพณีรับบัว รวมทั้งตลาดโบราณร้อยปี วัดบางพลีใหญ่ใน และวัดบางพลีใหญ่กลาง และประเพณีการตักบาตรพระร้อยทางเรือ ส่วนวัฒนธรรมท้องถิ่นอำเภอบางบ่อ ปรากฏ 5 วัฒนธรรม เนื่องด้วยอำเภอบางบ่อเป็นอำเภอที่มีพื้นที่เป็นทางผ่านสู่จังหวัดฉะเชิงเทราและจังหวัดชลบุรี สถานที่สำคัญทางวัฒนธรรมจึงปรากฏศาสนสถานต่าง ๆ เช่น สถานที่ปฏิบัติธรรม วัดที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนชาวบางบ่อ ที่มีความเชื่อมโยงใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนา

2. ระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น และระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของประชาชน ในจังหวัดสมุทรปราการ

ตารางที่ 1 ตารางสรุปผลการอธิบาย คุณค่าวัฒนธรรมท้องถิ่น 4 มิติ ใน 5 อำเภอ จังหวัดสมุทรปราการ

ลำดับ	วัฒนธรรมท้องถิ่น	คุณค่าวัฒนธรรม 4 มิติ			
		คุณค่าที่แสดง น้อยของอดีต	คุณค่าทาง วิชาการ	คุณค่า ความงาม	คุณค่าทาง เศรษฐศาสตร์
1.อำเภอเมือง สมุทรปราการ					
1.1	งานแห่เจ้าพ่อท้าวและพิธีลอยกระทงศาลเจ้า เจ้าพ่อท้าว	28	12	25	35
2.อำเภอพระประแดง					
วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นของชาวไทยเชื้อสายมอญ และชาวไทยพุทธ					
2.1	ภาษามอญ	47	32	8	13
2.2	การแต่งกายชาวไทยเชื้อสายมอญ	33	6	42	19
2.3	อาหารคาว หวานของชาวไทยเชื้อสายมอญ	48	17	12	23
2.4	วรรณกรรมของชาวไทยเชื้อสายมอญ	65	30	0	5
2.5	ประเพณีสงกรานต์	22	2	30	46
2.6	ประเพณีทำบุญน้ำผึ้ง (ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง)	45	18	20	19
2.7	ตักบาตรน้ำผึ้ง (มหาสงกรานต์ป่าน้ำผึ้ง)	52	12	18	18
2.8	ประเพณีสังข์ข้าวสงกรานต์	78	0	15	7
2.9	ประเพณีการหุงข้าวแช่ (เป็งซงกรานต์)	31	2	19	48
2.10	ประเพณีกวนกะละแม (กวันฮะกอ)	38	22	11	29
2.11	การละเล่นสะบ้าทอย	49	5	29	17

ตารางสรุปผลการอธิบาย คุณค่าวัฒนธรรมท้องถิ่น 4 มิติ ใน 5 อำเภอ จังหวัดสมุทรปราการ (ต่อ)

ลำดับ	วัฒนธรรมท้องถิ่น	คุณค่าวัฒนธรรม 4 มิติ			
		คุณค่าที่แสดง น้อยของอดีต	คุณค่าทาง วิชาการ	คุณค่า ความงาม	คุณค่าทาง เศรษฐศาสตร์
2.12	การเล่นตะแบกมอญ	53	7	34	6
2.13	ประเพณีแห่นก-แห่ปลาพระประแดง	27	11	30	32
2.14	ประเพณีแห่หงส์ตงตะขาบ	56	0	32	12
2.15	ประเพณีสงฆ์พระ รั้วพระผู้ใหญ่	18	2	42	38
2.16	ประเพณีสารทเดือนสาม	24	29	27	20
2.17	ประเพณีขึ้นบ้านใหม่	31	10	42	17
2.18	ประเพณีการเกิด	16	35	29	20
2.19	งานบุญบวชขนาดแบบชาวมอญ	38	9	36	17
2.20	ประเพณีแต่งงาน (จีเรียงเจียง)	36	2	44	18
2.21	ประเพณีงานศพ เสาศพ แยมศพแบบมอญ	57	21	11	11
2.22	ประเพณีรำเจ้าพ่อของหมู่บ้านเว้กระรา	38	12	36	14
2.23	ประเพณีเติมน้ำมันตะเกียง	22	12	28	38
2.24	เจ้าพ่อหนุมเกศแก้วชัยฤทธิ์	19	0	52	29
2.25	พิธีรำผีของชาวมอญพระประแดง	44	7	29	20
2.26	ประเพณีไหว้ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง	42	0	28	30
2.27	ข้อมแหงไฟฟ้า	61	28	11	0
2.28	ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง	5	11	26	58
2.29	การละเล่นพื้นบ้าน	28	32	22	18
3.อำเภอบางพลี					
3.1	ประเพณีรับบัว	22	5	38	35
3.2	ตลาดโบราณวัดบางพลีใหญ่ใน	19	10	25	46

ตารางสรุปผลการอธิบาย คุณค่าวัฒนธรรมท้องถิ่น 4 มิติ ใน 5 อำเภอ จังหวัดสมุทรปราการ (ต่อ)

ลำดับ	วัฒนธรรมท้องถิ่น	คุณค่าวัฒนธรรม 4 มิติ			
		คุณค่าที่แสดง นัยของอดีต	คุณค่าทาง วิชาการ	คุณค่า ความงาม	คุณค่าทาง เศรษฐศาสตร์
3.3	ประเพณีการตักบาตรพระร้อยทางเรือ	10	0	52	38
4.อำเภอบางบ่อ					
4.1	วัดมงคลโคธาวาส	28	11	32	29
4.2	วัดโคธาราม	36	6	26	32
4.3	วัดค้อลาด	22	12	22	44
4.4	วัดเป็ริงราษฎร์บำรุง	36	7	29	28
4.5	ประเพณีแห่หลวงพ่อบาน	36	8	42	14
5.อำเภอพระสมุทรเจดีย์					
5.1	งานนมัสการองค์พระสมุทรเจดีย์	9	11	32	29
5.2	งานแห่หลวงพ่โต	9	6	26	32
5.3	วัดสาขา	28	12	22	44
5.4	ตลาดโบราณบ้านสาขา	38	7	29	28

ผลการศึกษาความคิดเห็นจากกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม ในประเด็นระดับคุณค่าวัฒนธรรมท้องถิ่น 4 มิติ ใน 5 อำเภอ จังหวัดสมุทรปราการ ในประเด็นคุณค่าที่แสดงนัยของอดีต (Associative value) คุณค่าทางวิชาการ (Informational value) คุณค่าความงามหรือสุนทรีย์ (Aesthetic value) คุณค่าทางเศรษฐศาสตร์ (Economic value) และผลจากการสอบถามผู้ทำแบบสอบถาม เลือก คะแนนมากที่สุด (5) ในแต่ละมิติ ใน 5 อำเภอ อำเภอละ 100 คน รวมจำนวน 500 คน พบว่า

กลุ่มตัวอย่างอำเภอเมืองสมุทรปราการ มีความคิดเห็นต่องานแห่เจ้าพ่อท้าวและพิธีลอยกระทงศาลเจ้าพ่อท้าว ต่อคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น ใน 4 มิติ ในประเด็นที่แสดงนัยคุณค่าทางเศรษฐศาสตร์มากที่สุดร้อยละ 35

อำเภอพระประแดง ภาษามอญแสดงนัยคุณค่าของอดีตมากที่สุดร้อยละ 47 การแต่งกายชาวไทยเชื้อสายมอญแสดงนัยคุณค่าความงามหรือสุนทรีย์มากที่สุดร้อยละ 42 อาหารคาว หวานของชาวไทยเชื้อสายมอญ แสดงนัยคุณค่าของอดีตมากที่สุดร้อยละ 48 วรรณกรรมของชาวไทยเชื้อสายมอญแสดงนัยคุณค่าของอดีตมากที่สุดร้อยละ 65 ประเพณีสงกรานต์แสดงนัยคุณค่าทางเศรษฐศาสตร์มากที่สุดร้อยละ 46 ประเพณีสงฆ์สงกรานต์ แสดงนัยคุณค่าของอดีตมากที่สุดร้อยละ 78 ประเพณีทำบุญน้ำผึ้ง (ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง) แสดงนัยคุณค่าของอดีตมากที่สุดร้อยละ 45 ตักบาตรน้ำผึ้ง (มหาสงกรานต์ปาน้ำผึ้ง) แสดงนัยคุณค่าของอดีตมากที่สุดร้อยละ 52 ประเพณีการหุงข้าวแช่ (เป็งขงกราน) แสดงนัยคุณค่าทางเศรษฐศาสตร์มากที่สุดร้อยละ 48 ประเพณีกวนกะละแม (กวันฮะกอ) แสดงนัยคุณค่าของอดีตมากที่สุดร้อยละ 38 การละเล่นสะบ้าทอยแสดงนัยคุณค่าของอดีตมากที่สุดร้อยละ 49 การเล่นทะเลียมอญ แสดงนัยคุณค่าของอดีตมากที่สุดร้อยละ 53 ประเพณีแห่นก-แห่ปลา แสดงนัยคุณค่าทางเศรษฐศาสตร์มากที่สุดร้อยละ 32 ประเพณีแห่หงส์ธงตะขาบแสดงนัยคุณค่าของอดีตมากที่สุดร้อยละ 56 ประเพณีสงฆ์น้ำพระ รับพรผู้ใหญ่ แสดงนัยคุณค่าความงามหรือสุนทรีย์มากที่สุดร้อยละ 42 ประเพณีสารทเดือนสาม แสดงนัยคุณค่าทางวิชาการมากที่สุดร้อยละ 29 ประเพณีขึ้นบ้านใหม่แสดงนัยคุณค่าความงามหรือสุนทรีย์มากที่สุดร้อยละ 42 ประเพณีการเกิดแสดงนัยคุณค่าทางวิชาการมากที่สุดร้อยละ 35 งานบุญบวชนาคแบบชาวมอญแสดงนัยคุณค่าของอดีตมากที่สุดร้อยละ 38 ประเพณีแต่งงาน (จีเรียงเจี๊ยะ) แสดงนัยคุณค่าความงามหรือสุนทรีย์มากที่สุดร้อยละ 44 ประเพณีงานศพเผาศพ

การแข่งขันของชาวไทยเชื้อสายมอญแสดงนัยคุณค่าของอดีตมากที่สุดร้อยละ 57 ประเพณีรำเจ้าพ่อของหมู่บ้านเว้กะ
ราวแสดงนัยคุณค่าของอดีตมากที่สุดร้อยละ 38 ประเพณีเติมน้ำมันตะเกียงแสดงนัยคุณค่าทางเศรษฐศาสตร์มากที่สุด
ร้อยละ 38 เจ้าพ่อหนุ่มเกษแก้วชัยฤทธิ์ แสดงนัยคุณค่าความงามหรือสุนทรีย์มากที่สุดร้อยละ 52 พิธีรำผีของชาวมอญ
แสดงนัยคุณค่าของอดีตมากที่สุดร้อยละ 44 ประเพณีไหว้ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองแสดงนัยคุณค่าของอดีตมากที่สุด
ร้อยละ 42 ป้อมแฝงไฟฟ้าแสดงนัยคุณค่าของอดีตมากที่สุดร้อยละ 61 ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งแสดงนัยคุณค่าทาง
เศรษฐศาสตร์มากที่สุดร้อยละ 58 และการละเล่นพื้นบ้านแสดงนัยคุณค่าทางวิชาการมากที่สุดร้อยละ 32

อำเภอพระสมุทรเจดีย์ งานนมัสการองค์พระสมุทรเจดีย์แสดงนัยคุณค่าทางเศรษฐศาสตร์มากที่สุดร้อยละ
62 งานแห่หลวงพ่โตแสดงนัยคุณค่าทางเศรษฐศาสตร์มากที่สุดร้อยละ 57 วัดสาขาแสดงนัยคุณค่าทางเศรษฐศาสตร์
มากที่สุดร้อยละ 49 และตลาดโบราณบ้านสาขา แสดงนัยคุณค่าทางเศรษฐศาสตร์มากที่สุดร้อยละ 60

อำเภอบางพลีประเพณีรับบัวแสดงนัยคุณค่าความงามหรือสุนทรีย์มากที่สุดร้อยละ 38 ตลาดโบราณวัดบาง
พลีใหญ่ในแสดงนัยคุณค่าทางเศรษฐศาสตร์มากที่สุดร้อยละ 46 และประเพณีการตักบาตรพระร้อยทางเรือแสดงนัย
คุณค่าความงามหรือสุนทรีย์มากที่สุดร้อยละ 52

อำเภอบางบัวดินมงคลโคธาวาสแสดงนัยคุณค่าความงามหรือสุนทรีย์มากที่สุดร้อยละ 32 วัดโคธาราม
แสดงนัยคุณค่าของอดีตมากที่สุดร้อยละ 36 วัดตลาดแสดงนัยคุณค่าทางเศรษฐศาสตร์มากที่สุดร้อยละ 44
วัดเปร็งราษฎร์บำรุงแสดงนัยคุณค่าของอดีตมากที่สุดร้อยละ 36 และประเพณีแห่หลวงพ่ปานแสดงนัยคุณค่าความ
งามหรือสุนทรีย์มากที่สุดร้อยละ 42

การให้คุณค่าวัฒนธรรมท้องถิ่น 5 อำเภอของประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการ จะเห็นว่าในวัฒนธรรม
ท้องถิ่น 5 อำเภอ 44 วัฒนธรรมนั้น ปรากฏว่าการให้คุณค่าที่แสดงนัยของอดีต (Associative value) จะอยู่ในระดับ
มากที่สุด หมายความว่าคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ เป็นทรัพยากรวัฒนธรรมทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ที่แสดงถึงความ
ทรงจำทั้งในอดีตและปัจจุบันที่ปรากฏออกมาในรูปแบบของเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น ซึ่งเป็นสิ่งที่ติดมากับทรัพยากร
วัฒนธรรมยากที่จะเลือนหายตามกาลเวลา เช่น ประเพณีวัฒนธรรมของกลุ่มชาวไทยเชื้อสายมอญ ซึ่งคุณค่าทาง
วัฒนธรรมนี้เป็นสิ่งที่ทำให้ชุมชนท้องถิ่นได้ตระหนักในเรื่องของความหวงแหนวัฒนธรรมของตน โดยผ่านรูปแบบ
กระบวนการมีส่วนร่วมที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและท้องถิ่นซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญในการ
อนุรักษ์จัดการทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างยั่งยืน เพื่อนำทรัพยากรทางวัฒนธรรมของชุมชนที่มีอยู่ไปใช้ให้เกิด
ประสิทธิผลและประสิทธิภาพในเชิงเศรษฐกิจต่อไป

ตารางที่ 2 ตารางบทบาทของประชาชนต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ

การมีส่วนค้นหาสาเหตุของปัญหาการอนุรักษ์วัฒนธรรม		จำนวน	ร้อยละ
1.	ท่านรับรู้ปัญหาที่เกิดกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตน	181	36.2
2.	ท่านทราบถึงปัญหาที่เกิดกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตน	140	28
3.	จากข้อ (2)ท่านเข้าประชุมเพื่อร่วมพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตน	93	18.6
4.	ท่านมีส่วนร่วมตัดสินใจว่าจะแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตน	86	17.2
รวม		500	100

ตารางที่ 2 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมในการหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหาการอนุรักษ์วัฒนธรรม			
1.	ท่านแสดงความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตน	109	21.8
2.	ท่านมีส่วนร่วมในการสร้างรูปแบบวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาและลดปัญหาที่เกิดกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตน	83	16.6
3.	มีการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตน	124	24.8
4.	มีการจัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตน	184	36.8
รวม		500	100
การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น			
1.	ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนผู้อื่นให้ร่วมปฏิบัติในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น	78	15.6
2.	ท่านปฏิบัติกิจกรรมและโครงการต่างๆในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นตน	163	32.6
3.	ท่านสนับสนุนในด้านทุนเพื่อทำนุบำรุงการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นตน	83	16.6
4.	ท่านร่วมมือกับชุมชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตน	176	35.2
รวม		500	100

บทบาทของประชาชนต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ ความคิดเห็นของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ประชาชน ใน 5 อำเภอ จังหวัดสมุทรปราการ ประเด็นการมีส่วนค้นหาสาเหตุของปัญหาการอนุรักษ์วัฒนธรรมปรากฏว่าประชาชนรับรู้ปัญหาที่เกิดกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น 5 อำเภอ มากที่สุด คือ 181 คน คิดเป็นร้อยละ 36.2 การมีส่วนร่วมในการหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหาการอนุรักษ์วัฒนธรรม ปรากฏว่าประชาชนมีการจัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตนมากที่สุด จำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 36.8 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นปรากฏว่าประชาชนร่วมมือกับชุมชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตนมากที่สุด จำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 35.2

ซึ่งจากการสัมภาษณ์ สุไวดา บุญมา (สัมภาษณ์, 15 ตุลาคม 2557) ในบทบาทของการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชนท้องถิ่น พบว่า ภาครัฐควรมีกิจกรรมการส่งเสริมให้ประชาชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนในการรักษาทรัพยากรวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมเพื่อรักษาความเป็นอัตลักษณ์แห่งของตนเอง โดยเฉพาะวัฒนธรรมทางภาษาอันแสดงออกถึงความเป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น ที่จะเลือนหายตามกาลเวลา โดยผ่านรูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วมที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและท้องถิ่นซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญในการอนุรักษ์จัดการทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับคุณค่าทรัพยากรวัฒนธรรม ของวิลเลียม ดี โลปป์ ทรัพยากรวัฒนธรรมในอดีตโดยเฉพาะทรัพยากรวัฒนธรรมประเภทที่เป็นสิ่งก่อสร้างและเป็นวัตถุสิ่งของ (tangible cultural resources) อันเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ใช้ยืนยันเรื่องราวที่เกิดขึ้นในอดีตได้ด้วยสภาพของตัวมันเองในขณะที่หลักฐานเอกสารหรือข้อเขียนทางประวัติศาสตร์ไม่สามารถใช้ยืนยันได้เท่าหลักฐานที่เป็นวัตถุที่ปรากฏ ซึ่งทรัพยากรจับต้องไม่ได้ก็มีคุณค่าในฐานะที่เป็นนัยเป็นสัญลักษณ์หรือตัวบ่งชี้และเป็นความทรงจำของอดีตที่มีพลังสูงในการสื่อสารถึงคนสมัยปัจจุบันให้สามารถทำความเข้าใจอดีตของมนุษย์ได้โดยง่าย

ดังนั้นจะเห็นว่าบทบาทของประชาชนต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ ใน 5 อำเภอ จังหวัดสมุทรปราการมีส่วนค้นหาสาเหตุของปัญหาการอนุรักษ์วัฒนธรรมโดยมีส่วนร่วมรับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นมากที่สุด และมีส่วนร่วมในการหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหาโดยการจัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง

3. แนวทางสำหรับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ในจังหวัดสมุทรปราการ 3 ประเด็น ได้แก่ การมีส่วนร่วม ค้นหาสาเหตุของปัญหาการอนุรักษ์วัฒนธรรมการมีส่วนร่วมในการหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหาการอนุรักษ์วัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ 5 อำเภอ 44 วัฒนธรรม อันได้แก่ วัฒนธรรมท้องถิ่นของไทยพุทธ และชาวไทยเชื้อสายมอญ ซึ่งจะพบว่าการค้นหาสาเหตุของปัญหาการอนุรักษ์วัฒนธรรมประชาชนได้รับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเองแต่เมื่อมีการประชุมในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นประชาชนส่วนใหญ่จะไม่ได้มีส่วนร่วมประชุมและร่วมตัดสินใจว่าจะทำอะไรคือปัญหาที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตนในส่วนของการหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหาการอนุรักษ์วัฒนธรรมประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนแสดงความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตนแต่กลับไม่มีส่วนร่วมในการสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาและลดปัญหา รวมถึงการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเองในขณะเดียวกันประชาชนส่วนใหญ่มีการจัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเองมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นประชาชนส่วนใหญ่มีการสนับสนุนผู้อื่นให้ร่วมปฏิบัติในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นอาทิ เพื่อน พี่น้องที่อยู่ต่างจังหวัด และเป็นการมาพักผ่อนในวันหยุดยาว (สุไวดา บุญมาอายุ. (2557). สัมภาษณ์, 15 ตุลาคม.) โดยประชาชนส่วนใหญ่จะเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมและโครงการต่างๆในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นตนและให้ความร่วมมือกับชุมชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเองแต่ร่วมสนับสนุนในด้านทุนเพื่อทำนุบำรุงการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นส่วนน้อย

อภิปรายผล

การศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการเพื่อหาคคุณค่าวัฒนธรรมท้องถิ่น 4 มิติ ของวิลเลียม ดี โลเป้ เพื่อหาคคุณค่าของวัฒนธรรม 44 วัฒนธรรม ใน 5 อำเภอ และนำผลการศึกษาไปบูรณาการกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาข้อมูลวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ 2. เพื่อศึกษาระดับการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น และระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของประชาชน ในจังหวัดสมุทรปราการ 3. เพื่อวิเคราะห์แนวทางสำหรับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ในจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งผลการศึกษาความคิดเห็นจากกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม ต่อประเด็นคุณค่าวัฒนธรรมท้องถิ่น 4 มิติ ของวิลเลียม ดี โลเป้ (William D.Lipe) ประกอบด้วย คุณค่าที่แสดงนัยของอดีต (Associative value) คุณค่าทางวิชาการ (Informational value) คุณค่าความงามหรือสุนทรีย์ (Aesthetic value) และคุณค่าทางเศรษฐศาสตร์ (Economic value) ใน 5 อำเภอ จังหวัดสมุทรปราการ ผลจากการสอบถามผู้ทำแบบสอบถามเลือกคะแนนมากที่สุด (5) ในแต่ละมิติ ใน 5 อำเภอ อำเภอละ 100 คน รวมจำนวน 500 คน ปรากฏว่าการให้คุณค่าที่แสดงนัยของอดีต (Associative value) จะอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งแสดงถึงคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ เป็นทรัพยากรวัฒนธรรมทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ที่แสดงถึงความทรงจำทั้งในอดีตและปัจจุบันที่ปรากฏออกมาในรูปแบบของเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น เป็นสิ่งที่ติดมากับทรัพยากรวัฒนธรรมยากที่จะเลือนหายตามกาลเวลา โดยผ่าน

รูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วมที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและท้องถิ่นซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญในการอนุรักษ์จัดการทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ในทางปฏิบัติชุมชนอาจไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการของกิจกรรมทางวัฒนธรรมในทุกขั้นตอนเพื่อนำทรัพยากรทางวัฒนธรรมของชุมชนที่มีอยู่ไปใช้ให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพในเชิงเศรษฐกิจโดยใช้ข้อมูลจากการมีส่วนร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหาการอนุรักษ์วัฒนธรรม

ประเด็นการมีส่วนร่วมในการหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหาการอนุรักษ์วัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ ประชาชนได้รับรู้ถึงปัญหาที่เกิดกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตนในส่วนของหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหาการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนแสดงความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นแต่ไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนการสร้างรูปแบบวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตนในขณะที่เดียวกันมีการจัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตนและเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตนรวมทั้งมีการสนับสนุนผู้อื่นให้ร่วมปฏิบัติในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นแต่มีส่วนร่วมสนับสนุนในด้านทุนเพื่อทำนุบำรุงการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นตนเป็นส่วนน้อย

แนวทางสำหรับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ มีดังนี้

1. การมีส่วนร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหาการอนุรักษ์วัฒนธรรม ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุมและร่วมตัดสินใจว่าอะไรคือปัญหาที่เกิดกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตน
2. การมีส่วนร่วมในการหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหาการอนุรักษ์วัฒนธรรม ควรรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในแนวทางการแก้ไขปัญหาการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตน และสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาและลดปัญหา รวมถึงการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตน
3. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ควรสนับสนุนให้ประชาชนจัดกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตน และประชาสัมพันธ์กิจกรรมโครงการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นในหลายช่องทางอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับนำไปใช้ประโยชน์ในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีความร่วมมือระหว่างชุมชนและภาครัฐด้วยการมีส่วนร่วมของการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ควรให้ภาครัฐเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องทำการศึกษาถึงความต้องการของคนในชุมชนในประเด็นวัฒนธรรมท้องถิ่นให้มากขึ้น
2. ภาครัฐและองค์กรเอกชนควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ต่อการสนับสนุนการจัดการด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นเชิงพาณิชย์ เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

Bunmaayu, S. Interview, 15 October 2014.

สุไวดา บุญมาอายุ. สัมภาษณ์, 15 ตุลาคม 2557.

Khowwhan, N.(2014). “attalak khoṅg chumchon talat̄ borān bāng phlī ǎchangwat samut prakān” . [COMMUNITY IDENTITY OF BANG PHLI OLD MARKET, SAMUT PRAKAN PROVINCE]. Valaya Alongkorn Review 4,2 (July - December) : 1-13.

นิรมล ขมหวาน. (2557). “อัตลักษณ์ของชุมชนตลาดโบราณบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ”. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ 4,2 (กรกฎาคม – ธันวาคม) : 1-13.

Taveerat, P.(1997). “Withikānwichāithāngphruttikamsat̄læsangkhomsat̄” [Research Methods in Behavioral Science and Social Sciences]. Bangkok : Educational Testing Center for Psychology Srinakharinwirot University : 125-126.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : สำนักทดสอบทางการศึกษาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร : 125-126.

Wibool, S. et al.(2011). “Kānsuksā kān’anurak thāng watthaalnatham chāo moṅ phūā phatthana kānthoṅgthiao chumchon Kranisuksā: Chumchon salā dāeng nūā ǎchangwatpathumthāni” [The study of mon's cultural conservation to develop community tourism : A case study of North Saladaeng community, Phatum Thani Province]. Journal Of Gradate Studies Valaya Alongkorn Rajabhat University Under The Loyal 5,1 (January – April) : 144-154 .

สิทธิโชค วิบูลย์และคณะ. (2554). “การศึกษาการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมชาวมอญเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกรณีศึกษา: ชุมชนศาลาแดงเหนือ จังหวัดปทุมธานี”. วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ 5,1 (มกราคม – เมษายน) : 144-154.